

i kulturen' og 'ideologiernes død'. Otte sider med en blanding af skåltaler og løse begreber præsenteret uden nogen synderlig sammenhæng, men så pludselig, midt i det hele, 22 linjer om idéhistories forbindelser til en helt bestemt række af historiske konstellationer, som har givet faget en udpræget krisebevidsthed. Yderst interessant, men hvad pokker havde det med resten af kapitlet at gøre, og hvorfor må vi ikke høre mere om det? Resultatet bliver, at Trond Berg Eriksen desværre har begået en svag bog. Man fornemmer det kunne have været så meget bedre.

Frank Beck Lassen

Kabbala i idéhistorien

Mogens Lærke: Kabbalismen i den europæiske tanke. Fra Isak den Blinde til Johann Georg Wachter, Modtryk, 2005, 139 sider, 199,00 kr.

Kabbalisme udgør en forestilling om, gennem okkulte fortolkningsmetoder, at kommunikere direkte med Gud gennem en afkodning af Det Gamle Testaments skjulte sprog. Sigtet er en mystisk forening med Gud i det hinsidige, forbeholdt de få indviede. Dette ifølge Mogens Lærke, som forsker i teologi og politik i 1600-tallets filosofi, og som har begået en lille sag om kabbalismen, denne mystiske retning inden for jodedommen, der har fået lov til at spille en vis rolle i den europæiske

tænkning. *Kabbalismen i den europæiske tanke* er delt i to. En første del som generelt introducerer til kabbalismen, og en anden del som ser på kabbalismen i den tidlige oplysning. Personligt synes jeg, at det var interessant at høre (en smule) om forbindelsen mellem gnosticisme og kabbalisme, glimrende fornemmet i et Newton-citat fremhævet af Lærke: *'If the theology of the Cabbalists be compared with that of the Gnostics it will appear that the Cabbalists were Jewish Gnostics & the Gnostics were Christian Cabbalists.'* Mest interessant er dog det lange kapitel 'Kabbalismen i den tidlige oplysning', hvor kabbalismens indflydelse vurderes i forhold til centrale figurer såsom Newton, Leibniz og Spinoza. Et perspektiv, som tydeligvis ligger forfatteren på sinde. Afsluttende gør Lærke sig nogle interessante betragtninger om kabbalaens sandhed versus dens relevans. Han vælger at fokusere på kabbalismens rolle som prisme for en forståelse af den tidlige oplysnings mange debatter, det vil sige som en figur, hvorigennem man kan observere, hvad vi har valgt at arve fra denne tid, netop fordi vi *ikke* valgte kabbalismen. Som en del af dette greb vælger Lærke at definere kabbalismen som en *Slagmark* for andre og konkurrerende doktriner, en formodning og forskningsstrategi, som forekommer ganske plausibel.

Frank Beck Lassen